

دانشگاه فرهنگیان

پردیس شهید رجایی ارومیه

نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۹-۱۴۰۰

تاریخ اسلام (۲)

برای دانشجویان دبیری الهیات پردیس شهید رجایی ارومیه فروردین ۱۳۹۹

با عرض سلام و خسته نباشید و امید دفع شرّ این ویروس ناخوانده و شوم خدمت دانشجویان عزیز

دانشجویان عزیز در تاریخ اسلام (۱) با اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جهان اسلام از میلاد پیامبر(ص) تا سال ۴۰ ه. ق. آشنایی پیدا کردیم. در این واحد درسی سعی می کنیم که این تحولات را از سال ۴۰ ه. ق. تا اوایل قرن سوم هجری بررسی کنیم امیدوارم مطالب مورد استفاده عزیزان قرار گیرد.

همانطوری که گفته شد از زمانی که پیامبر اکرم(ص) دعوت خود را آشکار کرد و مردم را به طرف اسلام و ترک بت پرستی فرا خواند، ابوسفیان و گروهی از بنی امیه با آن حضرت به مخالفت برخاستند،

پس از فتح مکه ابوسفیان و گروهی از مشرکین بدون میل و رغبت خدمت پیامبر رسیدند و در ظاهر مسلمان شدند و همواره منتظر فرصت بودند تا بار دیگر به اهداف خود که رسیدن به قدرت بود، دست یابند.

پس از شهادت حضرت علی(ع) و سرکوبی قیام امام حسین(ع) در کربلا زمام دین پیامبر(ص) در دست خاندان بنی امیه افتاد و آنان خود را برتر از دیگر ملل جهان پنداشتند.

وقایع دوران بنی امیه

تعداد خلفای بنی امیه ۱۴ تن بودند و از سال ۴۰ ه. ق تا سال ۱۳۲ ه. ق خلافت کردند و به دو شاخه تقسیم می شوند یکی شاخه آل سفیان یعنی معاویه و پسرش یزید و نوادگانش معاویه ثانی تا سال ۶۴ ه. ق و دیگری آل مروان تا سال ۱۳۲ ه. ق یعنی مروان بن حکم و اولاد او.

بعد از جنگ صفین معاویه خلیفه شد و حکومت بنی امیه شروع شد و دوران تازه ای در جهان اسلام شروع شد برای اداره ی جهان اسلام به تقلید ز حکومت های آن دوره شیوه های جدید به کار گرفته شد به عنوان مثال دستگاه پیک و پیام رسانی راه انداخته شد روش ثبت دفاتر پدید آمد، به تنظیم برید پرداخته شد، که در دوره عبدالملک به صورت تشکیلات منظم در آمد.

از وقایع مهم دوران بنی امیه به شهادت رسیدن امام حسین (ع) در سن ۵۸ سالگی بود این واقعه ، مردم مدینه را علیه یزید برانگیخت که به واقعه ی « حُرّه » معروف می باشد، در مورد این وقایع کتابهای زیادی نوشته شده که دانشجویان عزیز می توانند به آنها توجه نمایند، ما در این قسمت بیشتر به تاریخ تحولات سیاسی اسلام در دوره ی مروانیان می پردازیم.

دوره مروانیان

مرگ یزید بن معاویه در سال ۶۴ هـ.ق آغاز تزلزل در حاکمیت سفیانیان بود و بعد از درگذشت معاویه دوم ، اهالی شام از بنی امیه طرفداری کردند و دیگران خواستار حکومت عبدالله بن زبیر شدند ، بالاخره بعد از کشمکشهای زیاد به قول دینوری بنی امیه جمع شدند و با مروان بیعت کردند.

بعد از درگذشت مروان در سال ۶۶ هـ.ق پسرش عبدالملک به حکومت رسید دوران وی و چهار فرزندش اوج قدرت نیروی بنی امیه بود.

دوران عبدالملک به دو دوره تقسیم میگردد.

دوره ی اول: از آغاز خلافت تا فتح مکه و سرنگونی کامل ابن زبیر در سال ۷۳ هـ.ق در این دوره ، ما با خروج مختار مواجه می شویم.

دوره دوم: از فتح مکه تا پایان خلافت عبدالملک که قدرت امویان بر بخشهای وسیعی از سرزمینهای اسلامی تثبیت شد، البته نباید در تحکیم بنای خلافت امویان ابحجاج را نادیده شمرد .

سیاستهای اداری عبدالملک

▶ از سیاستهای اداری عبدالملک می توان به موارد زیر اشاره کرد :

- ❖ متحول کردن دستگاه اداری و فعال نمودن آن
- ❖ ایجاد یک دستگاه منظم پستی.
- ❖ بوجود آوردن دیوان خراج ، سپاه، رسایل و...
- ❖ تسریع در گسترش زبان عربی
- ❖ عربی کردن پول، چنانچه در سال ۷۶ ه.ق عبدالملک دستور داد سکه های درهم را ضرب کردند و او نخستین کسی است که در اسلام سکه زده است.

اوضاع جهان اسلام بعد از عبدالملک

بعد از عبدالملک مشهورترین خلفای اموی چهار نفر بودند که عبارت بودند از:

ولید بن عبدالملک (۹۶-۸۶ ه. ق.)

عمر بن عبدالملک (۱۰۱-۹۹ ه. ق.)

هشام بن عبدالملک (۱۰۵-۱۲۵ ه. ق.)

مروان بن محمد (۱۲۶-۱۳۲ ه. ق.)

اوضاع جهان اسلام بعد از عبدالملک

چگونگی اداره سرزمینهای اسلامی:

در طول خلافت امویان مانند خلفای قبل، شهرهای ایران مستقیماً توسط خلفا اداره نمی شد، بلکه حاکم کوفه و بصره از جانب خود والیانی به این مناطق می فرستادند.

مناطق مهم عبارت بودند از: آذربایجان، خراسان، سیستان و بلوچستان و فارس .

در این زمان قسمتهایی از ماورالنهر در عهد حجاج به تصرف مسلمانان در آمد و اعراب در آنجا پادگانهایی ایجاد کردند ولی فرمانروایان محلی در جای خود باقی ماندند به شرط آنکه به مسلمانان خراج بپردازند

برخورد با بیزانس

بنی امیه در برخورد با بیزانس دو هدف را دنبال میکردند :

(۱) ایجاد یک خط مرزی مستحکم در مقابل تهاجم رومیها .

(۲) تصرف قسطنطنیه پایتخت امپراتوری روم شرقی.

در دوران بنی امیه نتوانستند به این اهداف برسند و مجبور به بستن عهدنامه هایی شدند .

در جلسات بعد به تشکیلات اجتماعی در دوران بنی امیه خواهیم پرداخت.